

THE CRITICAL RECEPTION OF MIRCEA IVĂNESCU'S POETRY IN 2006

Diana Dan, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: In the Romanian literature, framing Mircea Ivănescu's poetry in a stream of literature cannot be done accurately. Mircea Ivănescu is a complex poet, which offers a new formula of writing poetry: the games of poetry. Therefore we looked over 2006 to see how is seen his poetry through critical eyes and to find out what is his place in the course of literature.

Keywords: inner reality, reality, intertextualism, common tone, originality

Anul 2006 aduce un nou val de interpretări poeziei mirceaivănesciene, concretizat în scris printr-un număr de peste 20 de articole. Fiecare interpretare aduce cu sine lucruri care s-au mai spus, fiind redemonstrate, cât și aspecte noi. Printre acestea ne-au reținut atenția cele referitoare la: dezbateră argumentativă a lui Radu Vancu care propune o teză de doctorat pe tema discreției absolute a poetului; articolul lui Matei Călinescu în care vorbește despre aspecte biografice regăsite în opera lui Mircea Ivănescu, din perspectiva sa, a prietenului atent la realitatea exterioară; articolul lui Gheorghe Perian, care dezleagă misterul legat de personajele din *mopeteiana*, considerând că a sosit timpul a le da în vileag. Matei Călinescu, în articolul său publicat în 2003 în revista *Apostrof*, considera atunci că nu a sosit timpul dezlegării acestui mister. Iată că Gheorghe Perian produce surpriza.

Tot în acest an publică articole legate de opera luată în ansamblu a poetului și oameni care l-au cunoscut îndeaproape, care l-au îndrăgit. Ieșind din conul de umbră, Teodor Dună, Magda Mara Maftei, Ioan Mariș aduc la cunoștință cititorilor un alt mod de a face critică literară. Ei inițiază explicarea procesului de creație pornind de la „lecțiile de viață” pe care poetul le-a propus. Aceste lecții le observă transferate în poeziile poetului.

Este de apreciat grupul celor nouă critici: Al. Cistelean, Matei Călinescu, Paul Aretzu, Raluca Dună, Gheorghe Grigurcu, Virgil Nemoianu, Ștefan Stoenescu, Andrei Terian, Radu Vancu, care împreună i-au dedicat poetului Mircea Ivănescu un număr întreg de pagini în revista *Euphorion*, exprimând un adânc respect și o caldă apreciere pentru ceea ce a făcut Mircea Ivănescu pentru poezia românească.

Ne-a atras atenția și articolul *Vorbind cu/despre Mircea Ivănescu pe la Sibiu pe Căminul lui 2006 un dialog imaginar cu Mircea Ivănescu* al lui Mihai Posada, desfășurat sub forma unui interviu în care autorul joacă un dublu rol de interogator și de interviuat, caracteristic stilului mirceaivănescian. Articolul său pare o poezie în dialog creată de poetul Mircea Ivănescu, cu care Mihai Posada întreține un dialog imaginar. Ceea ce-i lipsește poeziei este ruptura versului acolo unde eul liric o simte.

Înainte de a ne începe călătoria spre lumea celor care focalizează imaginea poetului, pentru a o reprojeta din locul de unde a venit, găsim maniera în care să facă acest lucru, ne-au încântat privirea câteva articole referitoare la „omul” Mircea Ivănescu; și printre acestea se află articolul lui Al. Cistelean „*Scurtă declarație de recunoștință*” publicat în revista *Euphorion*, cel al lui Ștefan Manasia, „*Elevul preferat al domnului Goethe*” și al Rodicăi Braga „*O unică și incredibilă experiență cu Mircea Ivănescu: Commentarius perpetuus*”, edificatoare în acest sens.

Recunoștința lui Al. Cistelean adresată poetului este transcrisă pe un „bilețel”. Criticul alege acest mod simplu de a se exprima, din dorința de a-i mulțumi lui Mircea Ivănescu, pentru simplul fapt că poezia română a fost curățată de încă un „veleitar” care putea

fi el însuși. Poezia lui Mircea Ivănescu a reprezentat un punct de oprire din „toate felurile și scrupulos mediocre” în care scria Al. Cistelean din dorința de a deveni „un mare poet”: „Pe mine m-a oprit din scrisul de versuri Mircea Ivănescu. L-am citit destul de târziu, cam pe la finele studenției. Dar în data ce l-am citi m-a cuprins o subită ușurare: Mircea Ivănescu scria chiar poezia pe care visam eu s-o scriu. Și, se-nțelege, chiar mai bine decât o visam eu (nu intra în discuție cum o scriam) era, deci, o treabă făcută, de care am scăpat. Nu cu mare durere, ci mai degrabă cu bucuria celui care poate, de acum înainte chiuli în voie căci e cine să-i facă treaba. Datorită, deci, lui Mircea Ivănescu, poezia s-a ales cu un veleitar mai puțin. Iar acesta e biletul meu de recunoștință”¹. Acest „bilet” este un răspuns, care demonstrează că Al. Cistelean și-a acceptat condiția, vindicându-se de aspirații deșarte, idealuri „scrum” care cu siguranță l-ar fi ținut captiv. Pentru această lecție de viață Al. Cistelean îi mulțumește poetului. Aceasta fiind încă un exemplu al universului cerc, al forței gravitaționale care spune că primești ceea ce oferi.

Pentru Ștefan Manasia, poezia lui Mircea Ivănescu traversează perioada comunistă “viermuitoare și dezaxată” spre cotidianul postdecembrist. Ascunzându-se sub blazonul monotoniei, Mircea Ivănescu rămâne același, versurile sale își păstrează aceeași consistență, rămân la fel de vii, precum maxima „apa trece, pietrele rămân”.

Acest aspect ne readuce în memorie o observație a lui Matei Călinescu care spunea că Mircea Ivănescu nu poate deveni un creator, fiindcă el este un poet al profunzimilor și așa va rămâne.

Ștefan Manasia mărturisește că toată plictiseala, fragmentarismul versurilor, de care este acuzat Mircea Ivănescu, nu se potrivește în cazul său, întrucât lui personal lectura versurilor i-a creat dependență: „Acum câțiva ani citeam acuzat Mircea Ivănescu în draci, fără să-mi pot explica de ce paginile alea vag geometrice plictisitoare și voit vetuste mă fac fericit. De ce Plictiseala (digresiunea, paranteza, anecdota, memorialistica fragmentară și deghizată) mă seduce iar și iar, în paginile acestui geniu proustian”². De aceea consideră că poeziile lui Ivănescu nu vor îmbătrâni, de fapt, niciodată.

Un alt gest de recunoștință se ridică din partea prozatoarei Rodica Braga, care prin intermediul provocării propuse de Mircea Ivănescu a trecut granița de la un simplu cititor de poezie la acela de creator al ei. Aspectul este cunoscut și mediului literar prin apariția volumului *Commentarius perpetuus*. Trezirea din amorțeală a conferit Rodicăi Braga începutul unui proces de redescoperire de sine și o depășire a unei bariere la care timp de aproape 15 ani nici nu visase: „Incitată de M.I., am trecut dincolo de condiția de cititor de poezie. S-ar fi zis că poezia mă caută și că mă așteaptă, conferindu-mi o nevârstă interioară care nu m-a mai părăsit niciodată. S-ar fi zis că mă trezisem. Participarea la această carte, este vorba despre *Commentarius perpetuus*, este semnul că amorțirea, ațipeala propriei vieți a atins pragul, limita unei scadențe. Ajunsă aici, trebuia să mă redescopăr. Să mă opresc, să caut, să cercetez. Să descopăr ce anume a însemnat totul pentru mine, totul însemnând viață, chiar în condițiile în care mi-am permis luxul de a nu tăcea timp de aproape 15 ani”³.

În primul rând, Rodica Braga îi mulțumește poetului pentru încrederea și îndrăzneala pe care i le-a insuflat pentru a intra în jocul dialogului liric, în acest „joc absolut gratuit” care aducea cu sine bucurie, surpriză și plăcere spirituală: „Și atunci, ca și acum, mă mir eu însămi

¹Al. Cistelean, *Scurtă declarație de recunoștință*, în „Euphorion”, 2006, nr. 3-4, p.5

²Ștefan Manasia, *Eleul preferat al domnului Goethe*, în „Steaua”, 2006, nr. 7-8, p. 8

³Rodica Braga, *O unică și incredibilă experiență cu Mircea Ivănescu: Commentarius perpetuus*, în „Transilvania”, 2006, nr. 7, p. 6

de îndrăzneala de a-i sta alături marelui poet contemporan, atâta vreme cât eu, până la acea oră, nu mai scrisesem versuri. Îmi motivez, acum, ca și atunci, actul respectiv, prin inconștiența jocului în care ne-am lăsat prinși amândoi, și Mircea Ivănescu și eu, în anii 1983-1985, un joc absolut gratuit, ca toate jocurile, care nu avea în nici un caz în vedere alcătuirea unei cărți, a unui text grav, aplicat și implicator, ci se lăsa dus, jocul, de bucuria, surpriza și plăcerea spirituală de a ne da unul altuia motive de meditație, de căutare sau alunecare în lumea de iele a cuvintelor, a celor două interiorități atât de diferite”⁴.

În al doilea rând, este de remarcat atitudinea lui Mircea Ivănescu care, odată cu apariția volumului *Commentarius perpetuus 2*, în 2003, se numește pe sine co-autor. Un co-autor care îi mulțumește Rodicăi Braga pentru îngăduința de a-l primi ca participant alături de ea prin „țara simțămintelor alese”: „Cum însă, jumătate din ea – adică paginile apărând aici cu litere cursive – a fost scrisă de cineva care a încercat prea multă vreme jocul cu vorbele ca să nu-și dea seama, acum, la sfârșit, că literatura e altceva decât un joc, cel care o semnează în parte, și care a fost acceptat drept co-autor doar prin grația Artistei cu adevărat creatoare, pe scurt, cel căruia i s-a îngăduit să participe o vreme la ceva – mai – mult – decât – jocul – cu – vorbele pentru a intra în domeniul artei cu simțămintele și cu ideile, îi mulțumește acum Adevăratei – și Singurei – Creatoare pentru a-i fi acordat privilegiul de a-și simți și el cuvintele plutind o clipă prin aerul pur al poeziei”⁵. Acest exemplu reprezintă, pe lângă multe altele, un mod indirect de a-i masca înțelepciunea.

Procesul desfășurării actului de creație este prezentat de Rodica Braga în același articol în felul următor: „Îmi amintesc efervescența aceluia timp, anii 1983-1985, când coboram sau urcam în poemul trimis de m.i. prin Mircea Braga ca într-o peșteră necercetată, promițând comori inestimabile. Eram emoționată, curioasă, temătoare, aproape inhibată. Trebuia să decodific, în afara mesajului, tot mecanismul, structura poemului, să mă familiarizez cu atmosfera de plictis melancolic, acoperind de fapt mari tensiuni necunoscute, să consun cu aerul de detașare ironică față de propriile trăiri, din care poetul și-a făcut și un mod de viață, dar mai ales să-mi înfrâng rezistența. Odată ce prindeam vibrația și reușeam să cad în abisul poemului, aveam senzația unei căderi libere, a unui zbor de-o frumusețe nespusă, a unei respirații gătuite de emoție, până când, la un moment dat, totul se așeza, se ordona de la sine. Ideile și cuvintele îmi răsăreau miraculos, veneau firesc spre mine, se lăsau domesticite, dominate, mă încurajau chiar în hazardatul meu demers, mă surprindeau și, în măsura în care mă făceau fericită, îmi părea că își și bat joc de mine. Dar nu era prima dată; de câte ori scriu, trăiesc acest paradox”⁶.

Rodica Braga dorește să sublinieze în rândurile scrise o posibilă cheie pentru cititori în a aborda actul lecturii acestui volum. Consideră esențială substanța produsă de cele două personaje fictive în contemplarea acestei lumi, mai degrabă decât accentuarea deficiențelor acestui dialog: „Dacă veți citi această carte, nu vă gândiți la Mircea Ivănescu și Rodica Braga ca la două personaje reale, ci ca la două personaje fictive care au îndrăznit să-și contemple spectacolul propriilor interiorități, fie violentate de-o necruțătoare lumină solară, fie întunecate de vinețiul unor ploii dizolvante și să încerce să-și comunice această contemplare, să-și conștientizeze în poem acaparatorul act al contemplării. Evident că imaginarul are aici o pondere importantă, că limbajul e unul special, menit tocmai realizării acestui imaginar și folosit după niște convenții specifice doar poeziei, de vreme ce aceasta se constituie din

⁴ Ibidem, p. 6

⁵ Ibidem, p. 8

⁶ Ibidem, p. 7

fulgerări intuitive ce se cer exprimate la modul poetic. Poate că această carte și-ar dori să-i facă pe cititori să simtă că se găsesc în fața unor încercări poetice profund individuale sau a unor individualități profund distincte care încearcă să se exprime poetic”⁷.

O privire critică asupra acestui volum aruncă Marin Mincu în articolul său „Vorbele astea-s viață”.

Pentru Marin Mincu, cartea publicată de Mircea Ivănescu împreună cu Rodica Braga cu titlul *Commentarius perpetuus* este o carte „autonomă”, ce se caracterizează prin unitate și coerență. Este o carte bine scrisă ce stârnește curiozitatea cititorului: „Luată în sine, cartea își este suficientă sieși, adică are acea unitate și coerență, minime pentru a ne comunica un text poetic autonom. Mai simplu, este o carte de poezie ce se citește pe nerăsuflăte, ca un roman”⁸.

Cartea redă, în esență, o posibilă definiție a literaturii ce este echivalată cu libertatea: „Un discurs reluat despre sine sau despre discursul altora ce poate să continue fără limite, din momentul în care și-a aflat forma de structurare proprie, formă preexistentă așteptând doar ocazia potrivită pentru a se materializa”.

Sunt evidențiate astfel două caracteristici esențiale ale poeziei lui Mircea Ivănescu: literatura cavorbire despre sine și literatura cavorbire a altora, indirect aducând în discuție elementul livresc. Aceste elemente își găsesc teren fertil într-o „formă preexistentă” ce prinde viață într-un discurs poetic „reluat”.

Marin Mincu îl consideră pe Mircea Ivănescu un poet „avansat ca viziune teoretică”. Încă de la debutul său se prefigurează o conștiință în care în permanență se găsesc „rezerve de scheme preexistente”, acest aspect dovedind creativitatea mereu atentă a poetului.

Poezia lui Mircea Ivănescu pare aparent un joc, în opinia lui Marin Mincu. În acest volum jocul evidențiază o anumită gravitate marcată prin orice rând sau sintagmă. Pentru Marin Mincu, punctul de pornire se găsește în replica lui Hamlet „în a face vorbe, vorbe, vorbe”. Această replică, prin folosirea obsesivă, materializată intenționat în text, devine o marcă specifică a discursului mirceaivănescian.

Pragul obsedant dintre scriitură și rostire îl apropie pe Mircea Ivănescu de N. Stănescu, numai că acesta pare parcă mai tragic. Referitor la observațiile făcute de Marin Mincu cu privire la scrierea lui Mircea Ivănescu din volumul *Commentarius perpetuus*, amintim discursul despre sine și despre livresc, în care poetul își îmbracă stările, despre pragul dintre rostire și scriere. Toate aceste observații ni se par îndreptățite. Cu toate acestea constatăm lipsa unor observații pertinente la adresa poetei Rodica Braga. Marin Mincu recurge la acest discurs indirect, întrucât în chiar primele rânduri ale articolului său vorbește despre unitatea și coerența acestui volum și astfel îți creează impresia că acest volum este scris de un singur autor. Persoana mai avansată ca viziune teoretică, cum însuși Marin Mincu observă, este poetul Mircea Ivănescu. Indirect, criticul sugerează că observațiile sale, cu toate că sunt făcute referențial, sunt valabile în cazul fiecărui autor al acestui volum.

Acknowledgements

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

BIBLIOGRAPHY:

⁷ Ibidem, p.8

⁸ Marin Mincu, *Experimentalismul poetic românesc*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006, p. 202

Monografii

Cistelean, Alexandru, Mircea Ivănescu. *Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Braşov, Editura Aula, 2003.

Bibliografia articolelor apărute în periodice

Braga, Rodica, *O unică și incredibilă experiență*, în „Transilvania”, 35, nr. 7, 2006, p. 6-8.

Cistelean, Alexandru, *Scurtă declarație de recunoștință*, în „Euphorion”, 17, nr. 3-4, 2006, p. 5.

Cristea, Dan, *Poemul "Miopie"*. [Din volumul *Versuri* de Mircea Ivănescu, București: Editura pentru Literatură, 1968], în „Ramuri”, nr. 10, 2006, p. 3.

Călinescu, Matei, *Citatul ca inocență regăsită*. [Aniversare - Mircea Ivănescu la 75 de ani], în „România literară”, 39, nr. 20, 2006, p. 15.

Călinescu, Matei, *Poezia lui Mircea Ivănescu*, în „Euphorion”, 17, nr. 3-4, 2006, p. 12.

Mincu, Marin, *Formule modelizante ale poeziei actuale*. În: Marin Mincu. *Experimentalismul poetic românesc*. [Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Mircea Ivănescu], Pitești: Paralela 45, 2006, p. 218-228.

Mincu, Marin, „... Vorbele astea-s viață...” În: Marin Mincu. *Experimentalismul poetic românesc*, Pitești: Paralela 45, 2006, p. 202-204.

Posada, Mihai, *Vorbim cu/despre M. I. pe la Sibiu-pe-Cibinul lui 2006, un dialog imaginar cu Mircea Ivănescu*, în „Transilvania”, 35, nr. 7, 2006, p. 11-13.

Stoenescu, Ștefan, *Relativism ontologic și timp paradoxal*, în „Euphorion”, 17, nr. 3-4, 2006, p. 4, 22.

Terian, Andrei, *Mircea Ivănescu - "neptunic" și "plutonic"*, în „Euphorion”, 17, nr. 3-4, 2006, p. 6.

Vancu, Radu, *Ciocnirea canoanelor*, în „Euphorion”, 17, nr. 3-4, 2006, p. 9, 23.

Vancu, Radu, *Mircea Ivănescu. Poezia discreției absolute*, în „Transilvania”, 35, nr. 7, 2006, p. 1-3.